

Г. І. Мар'яненко

кандидат наук з державного управління,
проректор з наукової роботи,
доцент кафедри публічного управління та адміністрування
Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України

ГЕОПОЛІТИЧНА СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ МАЙБУТНІМ

У статті здійснено аналіз геополітики, яка визначає стратегічне спрямування держави. Прийняття рішень у майбутньому державному управлінні не можливе без урахування геополітичного розширення зовнішньополітичних, зовнішньоекономічних і високотехнологічних пріоритетів держав світу, котрі постають величезними геополітичними полюсами у глобальному світовому просторі, зокрема таких велетнів, як США, Росія, Німеччина, Японія, Китай тощо.

Установлено вплив геополітики в умовах глобалізації та інтеграції у світовий простір, можливі наслідки при прийнятті державно-управлінських рішень у період системних змін у високотехнологічному просторі України майбутнього.

Ключові слова: геополітика, органи державної влади, громадянське суспільство, «глобальний простір», вдосконалення державного управління державою, управління майбутнім.

Постановка проблеми. Вагому роль у побудові геополітичної стратегії державного управління майбутнім є географічне місце держави, національна та політична ідеологія, науково-технічна, інформаційна, високотехнологічна розвиненість у світовому просторі.

Актуальною проблемою геополітичного розвитку української держави, як і будь-якої іншої, є цілеспрямованість успішно розвиватися, спираючись на розуміння лише власних інтересів, ігноруючи геополітичний контекст і тенденції розвитку світової цивілізації. Усвідомлення Україною власних інтересів є невіддільним від того, як світова громадськість ставиться до України і яким вона бачить її місце у світі. Визначення геополітичних інтересів нашої держави потребує врахування як усієї системи глобальних зацікавлень різних країн, так і фактичного розкладу сил економічних, політичних, військових, ідеологічних у своєму регіоні (особливо це стосується близького оточення України).

Україна розташована в Південно-Східній частині Європи, де перетинаються три величезні геополітичні масиви – Євroatлантичний, Євразійський та Ісламський. У цьому можна бачити як певні переваги, так і величезні проблеми, але саме таке розташування, саме цей унікальний цивілізаційний простір відіграє визначальну роль у долі української держави.

Будь-яке існування, зокрема існування держави, має просторовий і часовий виміри. Стосовно держави цими вимірами є її плін (життєвий шлях) і життєвий простір (простір життя). Ці поняття є ключовими для розуміння та визначення національних інтересів держави, осмислення її життєвого шляху та історичного минулого, проектування майбутнього, для її самоідентифікації й геополітичного самовизначення та стратегії державного управління майбутнім [3].

Актуальність дослідження зумовлює наукову розвідку в напрямі пошуку методології оцінки ефективності ролі геополітичної стратегії у розвитку державного управління майбутнім в Україні та світі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковців існують різні точки зору, стосовно досліджуваної теми, наприклад, на думку С. Лавриненка, найбільш вдалим є таке тлумачення: «геополітичне положення – складна наукова категорія, що визначається сукупністю територіальних відношень певної країни з іншими державами та великими природними об'єктами, які мають істотний політичний, економічний, екологічний, соціальний вплив на цю країну» [2, с. 3–12].

Ф. Ващук зазначає, що упродовж останніх років наша держава ґрунтовно займається пи-

таннями, пов'язаними з проблемами переходу до професійної підготовки фахівців в умовах інноваційної перебудови української національної освіти. Це впливає із стратегії євроінтеграційного курсу та завдань реалізації європейських принципів і вимог Болонського процесу щодо інтеграції України в європейський і світовий освітній та науковий простір [1].

Мета статті. Головною метою роботи є оптимізація процесів державотворення, суспільних трансформацій і зовнішньополітичного механізму України, що вимагає чіткого перспективного бачення ролі й місця України в сучасному світі, аналізу динаміки її взаємодії з міжнародним середовищем у глобальному просторі, формування чіткої геополітичної стратегії державного управління майбутнім.

Виклад основного матеріалу. Чітке визначення і закріплення у масовій свідомості базових геополітичних пріоритетів і національних інтересів є однією з найважливіших передумов розроблення ефективної зовнішньополітичної та внутрішньополітичної стратегії на перспективу прийняття державно-управлінських рішень у розвитку державного управління майбутнім [5].

Кожний проект починається з думок про майбутнє та його обговорення, якщо нам необхідна така Україна, де первинною є не державна Машина, а Людина. Ми повинні вже сьогодні прийняти ідеєю високотехнологічного державного управління майбутнім.

В умовах глобальних змін світового простору особливої інституційної деконструкції зазнають системи публічного управління різних держав, які свій функціональний потенціал та структурну синергію спрямовують на досягнення максимальної ефективності та утвердження нових принципів забезпечення конкуренції держав у глобальному світі. Головним атрибутом такої конкретності стає якість сервісної системи держави, спрямованої на впровадження інноваційних принципів інституціоналізації сфери публічного управління. Спираючись на це, можна стверджувати, що особливої артикуляції, на думку світових учених, набуває розроблення такого напряму, як *організаційна кібернетика*, яка має виконувати роль балансуєчого інструментарію системи публічного управління національних держав, сприяючи органічності їх функціонування в умовах непередбачених та некерованих глобальних змін. На думку С. Бієра, балансуєчою система публічного управління в умовах глобальних змін світового

простору є лише за умови «своєчасного реагування на зміни оточуючої дійсності, що призводить до відповідного рівня її функціонального ускладнення, оскільки йдеться про новітні транснаціональні конструкції у сучасному світі» [4]. У цьому відношенні йдеться про побудову нової моделі державного управління, базованої на посиленні потенціалу синергійності та мультиплесності сучасних конструкцій публічного управління та адміністрування, пріоритетом яких є розвиток систем публічної служби, збалансування якості адміністративних послуг, покращення якості життя громадян.

Глобальні зміни світового простору, детерміновані запровадженням інноваційних технологій та практик, які поширюються на весь сектор публічної діяльності сучасної держави, зумовлюють здійснення модернізаційних реформ її інституційної сфери. Це передбачає розширення простору прозорості та підконтрольності органів державної влади, забезпечення доступності адміністративних послуг для всіх прошарків суспільства, зміну всього інституційного дизайну функціонування публічної сфери держави. За таких умов об'єктивно змінюється й природа держави, виходячи із чого, вона вимушена здійснювати перерозподіл функцій на національний на субнаціональний рівні своєї організаційної вертикалі, унаслідок чого утворюються нові форми державної організації суспільства, серед яких «корпоративна держава», «регулююча держава», «рецептивна держава», в межах яких розмивається інструментарій автономності «державного суверенітету», що провокує ймовірні виклики функціональної стабільності держави. Держава в межах такої конструкції «об'єктивно вимушена» створювати ненаціональні інститути, включатись у глобальні міжрядові та неурядові структури, які перебирають на себе частку державного суверенітету щодо вирішення національних проблем суспільного розвитку. З огляду на це, глобальні зміни світового розвитку не лише модернізаційно, але й трансформаційно видозмінюють інституційний простір публічної сфери сучасної держави, відповідно до чого формуються новітні параметри економічної, політичної, культурної, соціальної та релігійної ідентичності, що призводить до утворення нових соціальних спільностей [6, с. 88-90].

Що стосується технологічної бази у більшості сфер і галузей економіки, то вона є відстаючою, про що свідчить III–IV стан технологічного

укладу; її заміна та/або зміна потребує великих інвестицій та новацій, які є взаємопов'язаними, що значно ускладнює їх реалізацію. Саме тому інноваційність розвитку розглядається владою як привабливе та бажане явище, яке поки не має реального відповідного економічного підґрунтя. Слід зазначити, що інноватизацію економіки було проголошено, але ця ідеологія не була реалізована ні в теорії, ні в практиці економічного та соціального розвитку країни та розвитку її системи державного управління.

Методологічна база державного управління спирається на традиційні системний, ситуаційний та структурно-функціональний підходи, які за часи незалежної України отримали суттєвий розвиток та трансформацію в роботах вітчизняних учених, ця методологічна база сприяла суттєвому розвитку теорії та практики стратегічного та програмно-цільового управління. Водночас можна стверджувати те, що поки залишається практично не задіяною методологічна база самоорганізаційної спроможності вітчизняного державного управління; остання методологічна база не відкидає попередню, а доповнює її та розширює можливості наукового пізнання та практичного втілення державно-управлінських рішень на всіх рівнях системи державного управління.

Стратегії розвитку (соціально-економічні, сфер і галузей економіки, регіонів, територій) приймаються й більше не корегуються, на відміну від того, як це прийнято у більшості розвинених країн світу. Кожна зміна влади загрожує їх зміною або припиненням їх реалізації; фактично на великих відрізках часу країна не має чітких та реалізованих стратегій соціально-економічного розвитку. Практичні розроблення прогнозних та програмних державно-управлінських рішень й досі спираються на існуючу, а не перспективну ресурсну базу, що теж сприяє інноваційному та технологічному відставанню; державні цільові програми здебільшого не містять технологічних та ресурсних новацій та їх доведення до рівня пілотних проектів, їх фінансування складає лише 8–12% від видаткової частини державних бюджетів й не є щорічно гарантованими навіть за факту їх прийняття законами.

Вирішальним у розвитку країни є потенціал системи державного управління, але він є дуже нестабільним, оскільки систематично маємо великі його зміни (ротації, звільнення, плінність кадрів у державній службі та серед

посадових осіб місцевого самоврядування). Цей чинник не дає можливості здійснювати підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації кадрів, ефективних за своїми наслідками для системи державного управління; він суперечить як розвитку сучасного інформаційного суспільства знань та послуг, так і практиці розвинених країн, де прихід до влади нових політичних сил, що виграли вибори, не призводить до звільнення великої кількості працівників органів державної влади та органів місцевого самоврядування; фактично у країні порушено систему зростання інституційної пам'яті цих органів, що, у свою чергу, зменшує їх функціональні можливості та можливості розвитку. Водночас, виходячи з найкращих практик вітчизняного державного управління, слід визнати достатньо суттєвим досвід кадрів, їх вклад у розвиток країни та її системи державного управління.

Висновки і пропозиції. Прогнозовані варіанти глобальної стратегії майбутнього містять як песимістичні картини майбутнього (екологічна катастрофа, третя світова війна, нанотехнологічна катастрофа), так і утопічне майбутнє, у якому найбільшій люди живуть в умовах, які сьогодні можна вважати багатими та комфортними, і навіть трансформацію людства в постлюдську форму життя.

Отже, можна стверджувати, що протистояти негативним глобалізаційним викликам здатна лише та держава, яка має активну систему управління майбутнім, реалізує власну геополітичну стратегію розвитку, максимально оберігає свій суверенітет, орієнтується в глобальному просторі і володіє ефективними механізмами впливу та навіть управління ним.

Список використаної літератури:

1. Ващук Ф. Україна на перехресті геополітичних інтересів: актуальні аспекти проблеми. URL: <http://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/3702>
2. Лавриненко С. Сучасне геополітичне положення України у працях вітчизняних учених. Економічна та соціальна географія. 2014. Вип. 1 (69). С. 3–12.
3. Місце та роль України в сучасному геополітичному просторі. URL: <http://buklib.net/books/29096/> – Назва з екрана.
4. Соломатина Е, Салихова В. Концепции государственного управления: история эволюции западного теоретического опыта. Общество и экономическая мысль в XXI в.: пути развития и инновации: мат-лы III междунар. науч.-практ. конф. 21 мая 2015 г.: в 2 ч. Воронеж: Из-

- дательско-полиграфический центр «Научная книга», 2015. Ч. 1. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/gosudarstvennoe-upravlenie-v-usloviyah-globalizatsii-i-informatizatsii-ekonomiki-zarubezhnyy-opuyt> – Назва з екрана.
5. Україна 2000 і далі: геополітичні пріоритети та сценарії розвитку. URL: <http://www.ji.lviv.ua/n18texts/rnbn.htm>.
6. Червякова О. Реалізація національних інтересів України в умовах глобалізації. Європейська інтеграція в контексті світових глобалізаційних процесів Європейська інтеграція в контексті світових глобалізаційних процесів: матеріали VI наук.-практ. конф., Одеса, 15 грудня 2017 р. / За заг. ред. Іжі М., Кривцової В. Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2017. 280 с.

Марьяненко Г. И. Геополитическая стратегия развития государственного управления будущим

В статье осуществлен анализ геополитики, которая определяет стратегическое направление государства. Принятие решений в будущем государственном управлении невозможно без учета геополитического расслоения внешнеполитических, внешнеэкономических и высокотехнологических приоритетов государств мира, которые возникают огромными геополитическими полюсами в глобальном мировом пространстве, прежде всего таких гигантов, как США, Россия, Германия, Япония, Китай и др. Установлено влияние геополитики в условиях глобализации и интеграции в мировое пространство, возможные последствия при принятии государственно-управленческих решений в период системных изменений в высокотехнологичном пространстве Украины будущего.

Ключевые слова: геополитика, органы государственной власти, гражданское общество, «глобальное пространство», совершенствование государственного управления государством, управление будущим.

Marianenko H. I. Geopolitical strategy for the development of public administration of the future

The article analyzes geopolitics, which determines the strategic direction of the state. Decision-making in the future state governance is impossible without taking into account the geopolitical stratification of foreign policy, foreign economic and high-tech priorities of the world's states, which emerge from huge geopolitical poles in the global space, especially giants such as the USA, Russia, Germany, Japan, China, etc. What is geopolitics?

The influence of geopolitics in the conditions of globalization and integration into the world space, the possible consequences in the adoption of public-management decisions in the period of systemic changes in the high-tech space of Ukraine of the future is established.

Key words: geopolitics, government bodies, civil society, “global space”, improvement of state governance of the state, management of the future, improvement of society and state, civic activity, social dialogue.